

ПЕТЕР ХЬОГ

ТИША

РОМАН

ХАРКІВ
«ФОЛІО»
2012

I

1

Кожній людині Всевишня визначила свою тональність — і Каспер умів її чути. Найкраще йому це вдавалося тієї короткої беззахисної миті, коли, опинившись поблизу, люди ще не знали, що він услухується в них. Тому він і чекав коло вікна — і зараз теж чекав.

Було холодно. Так, як буває тільки в Данії і лише в квітні. Коли ви, в одурілому захваті від сонячного світла, вже закрутили кран на батареї, спровадили шуби кушнірові, забули про теплу білизну і — вийшли з дому. І лише тут з великим запізненням побачили, що на вулиці — близько нуля, вологість дев'яносто відсотків, а північний вітер, пронизуючи наскрізь одяг і шкіру, обвивається навколо серця, наповнюючи його сибірською тугою.

Дощ був ще холодніший, аніж сніг, — дрібний, густий і сірий, немов шовкова завіса. З-поза цієї завіси впливало довге чорне «вольво» з тонованими стеклами. З машини вийшли чоловік, жінка й дитина, і спочатку здавалося, ніщо не провіщало біди.

Чоловік був високий, широкоплечий і звиклий до того, що все навколо відповідає його бажанням, інакше йому нічого не

варто перекроїти навколишній світ відповідно до них. У жінки було світле, немов глетчер, волосся, і вигляд вона мала на мільйон, при цьому виникала підозра, що вона досить-таки розумна і сама цей мільйон заробила. На дівчинці були дорогі шмотки, і поводитися вона гідно. Такий от зразковий приклад святої і забезпеченої родини.

Вони дійшли до середини двору, коли у Каспера виникло перше відчуття їх тональності. Це був ре-мінор у своєму гіршому варіанті. Як у Токаті і фузі ре-мінор¹. Величезні, фатальні стовпи музики.

Цієї миті він упізнав дівчинку. Раптом запала тиша.

Вона тривала недовго, може, якусь мить. Але на цю мить тиша поглинула весь навколишній світ. Не стало дворика, тренувального манежу, кабінету Даффі, вікна. Паршивої погоди. Квітня. Данії. Теперішнього часу.

Потім усе повернулося на колишнє місце. Ніби так завжди і було.

Він стояв, ухопившись за одвірок. Має ж бути якесь розумне пояснення. Скажімо, здоров'я дає себе знати. Відключився на мить. Щось подібне до мікроінсульту. Неминуча розплата за те, що просидів, не стуляючи очей, за карточним столом дві ночі поспіль з десятої вечора до восьмої ранку. Чи все-таки землетрус? Перші сильні поштовхи могли відчуватися навіть тут.

Він обережно озирнувся. За письмовим столом, наче й не було нічого, сидів Даффі. Посеред двору троє людей переборювали зустрічний вітер. Ніяких ознак землетрусу не спостерігалося. Тут було щось інше.

¹ Твір Й. С. Баха.

Талант — це вміння вчасно відмовлятися. За останні двадцять п'ять років він у цьому досяг успіхів. Одне слово — і Даффі скаже їм, що його немає на місці.

Відчинивши двері, він простяг руку.

— *Avanti*¹, — сказав він. — Каспер Кроне. Дуже приємно.

Тієї миті, коли жінка потискувала йому руку, він зустрівся очима з дівчинкою. Лець помітно, так, що ніхто, крім них двох, не звернув на це уваги, вона похитала головою.

Він провів їх до спортзалу. Вони зупинилися, роззираючись. Темні окуляри мало що можуть виповісти, але звучали гості напружено. Вони сподівалися побачити щось шикарніше. Щось подібне до Великої зали, де репетирує Королівський балет. Щось схоже на приймальні в Амалієнборзі². З підлогами з мербау, приглушеними тонами й позолоченими панелями по стінах.

— Її звуть Клара-Марія, — сказала жінка. — У неї невроз. Вона весь час у напрузі. Вас порекомендували нам у лікарні Біспеб'єрг. У дитячому психіатричному відділенні.

Навіть у системі досвідченого брехуна брехня викликає лець помітний збій. Ця жінка не була винятком. Дівчинка стояла, опустивши очі додолу.

— Я беру десять тисяч за сеанс, — повідомив Каспер.

Він сказав це, аби краще зрозуміти те, що відбувалося. Ось зараз вони почнуть заперечувати, виникне діалог. У нього з'явиться можливість глибше в них услухатися.

Заперечувати вони не стали. Чоловік дістав гаманець. Той розгорнувся, як міхи акордеона. Касперові, коли він ще висту-

¹ Заходьте (*итал.*).

² Королівський палац у Копенгагені.

пав на ринках, доводилося бачити такі у торговців кіньми. У цьому могла б поміститися фалабела, маленька конячка. З гаманця з'явилися десять хрустких, свіжовіддрукованих тисячокронових купюр.

— Я змушений попросити наперед за два заняття, — сказав він. — Така вимога мого аудитора.

Ще десяток купюр з'явилися на світ.

Каспер вийняв одну зі своїх старих візитівок із срібним тисненням і авторучку.

— У мене саме зараз скасовано заняття, — промовив він, — зовсім випадково. Я міг би встигнути оглянути її. Найперше — м'язовий тонус і зв'язок з фізичним ритмом. Це забере не більше двадцяти хвилин.

— Давайте краще якось днями, — запропонувала жінка. Він написав на картці номер свого телефону.

— Я повинна бути на сеансі, — додала вона.

Він заперечливо похитав головою.

— На жаль, це неможливо. Про це не може бути й мови, коли йдеться про роботу з дитиною на глибинному рівні.

У приміщенні щось відбулося, температура впала, частоти всіх коливань знизилися, все завмерло.

Він заплющив очі. Коли він знову їх відкрив — через п'ятнадцять секунд, — купюри все ще лежали перед ним. Він узяв їх, поки не пізно.

Вони повернулися. І попрямували через кабінет до виходу. Даффі відчинив їм вхідні двері. Вони перетнули двір, не обертаючись. Сіли в автівку. «Вольво» рушило і зникло в дощі.

Він притиснувся лобом до холодного скла. Хотів був покласти авторучку назад до кишені — в тепло, до грошей. Та грошей у кишені не виявилось.

Біля столу пролунав якийсь звук. Характерне шелестіння. Яке можна почути, коли тасують колоду новісіньких карт Піаже. Перед сторожем на столі лежала тонка, кольору червоного дерева пачка новеньких купюр.

— У твоїй правій зовнішній кишені, — промовив Даффі, — залишилося двісті крон. Щоб поголитися. І попоїсти чогось гарячого. А ще там лежить записка.

Записка виявилася гральною картою, двійкою пік. На звороті його власною авторучкою було написано: «Державна лікарня. Під'їзд 52.03. Запитати Вівіан. — Даффі».

Тієї ночі він спав у стайні.

Там залишалося ще понад двадцять тварин: коні та один верблюд — в основному старі чи просто нікому не потрібні. Решту ще взимку, в сезон, відправили до цирків Франції та Південної Німеччини.

Скрипка була з ним. Він розстелив ковдру і простирadlo в стійлі Роселіт — напівберберської, напіварабської кобили. Її не взяли, бо вона не слухалася нікого, крім свого наїзника. Та й того насправді не слухалася.

Каспер грав Partita a-moll¹. Від самотньої лампочки під стелею падало м'яке золотисте світло на тварин, що прислухались до нього. Колись він прочитав у Мартіна Бубера, що люди натхненні за своєю природою — найближчі до тварин. Екхарт про це теж писав у своїх трактатах. Саме серед тварин треба шукати Бога. Він подумав про дівчинку.

У дев'ятнадцятилітньому віці, коли він здобув справжнє визнання, він виявив, що, коли тобі відкрита звукова основа

¹ Partita ля-мінор (нім.) — твір Й. С. Баха.

людини, особливо дитини, можна непогано заробляти. Він одразу ж почав робити на цьому гроші. За кілька років у нього було вже по десять учнів на день — як у Баха в Лейпцигу.

У нього навчалися тисячі дітей. Спонтанних дітей, зіпсутих дітей, вундеркіндів, нещасних дітей.

І, нарешті, з'явилася ця дівчинка.

Каспер поклав скрипку до футляра і взяв його в руки, наче мати, що годує немовля. Скрипка була кременської школи, роботи Іварнері — останнє, що лишилося від кращих часів.

Він проказав свою вечірню молитву. Близькість тварин допомагала майже цілком перебороти страх. Він прислухався до втоми, яка навалювалася на нього одночасно з усіх боків. Тієї миті, коли йому вдалося визначити її тональність, вона кристалізувалася в сон.

2

Він прокинувся незвично рано. Заворушилися тварини. Лампочка, зблякнувши в ранковому світлі, все ще горіла під стелею. Перед стійлом стояв кардинал і з ним хлопець-півчий. Обидва у довгих чорних пальтах.

— Мерк, — назвав себе той, хто був старший. — Міністерство юстиції. Ви дозволите вас підвезти?

Вони відвезли його в його московське минуле. На початку вісімдесятих він пропрацював три зимові сезони в російському державному цирку. Жив він у Будинку циркового артиста, на розі Тверської і Гнездниківського провулку. Про дореволюційну велич тієї будівлі йому тепер нагадав особняк,

у якому містилося Копенгагенське податкове управління на вулиці Кампмансгаде. За останні півроку йому доводилося приїжджати сюди вже двічі. Проте машину за ним прислали вперше.

У будинку було темно, двері були замкнуті. Але кардинал мав ключа. За допомогою цього ключа можна було потрапити навіть на ті горішні поверхи, які на панелі ліфта були заблоковані. У К'еркегора десь написано, що в кожній людині є багатопверховий будинок, але немає сходів, що ведуть у бельетаж. От би К'еркегору опинитися з ними сьогодні вранці — вони піднялися на самісінький верх.

У вестибюлі він зауважив мармур і електричні смолюскипи з бронзи, але то була лише прелюдія. Вийшовши з ліфта, вони опинилися на сходовому майданчику, на якому, в потоках вранішнього світла, що лилося крізь великі мансардні вікна, цілком можна було б поставити стіл для турніру з більярду. У скляній будці між ліфтом і сходами сидів молодик. Біла сорочка, краватка, вродливий, як Оле Лукоє. Але звучання його нагадувало про чіткий стройовий крок. Задзиччав електричний замок, і двері перед ними розчинилися.

За дверима починався широкий білий коридор. Паркетні підлоги, затишні лампи й високі двері на дві половини, що вели до просторих непрокурених кабінетів, де люди трудилися, неначе їм платили від виробітку. Приємно було усвідомлювати, що гроші платників податків не пропадають марно: тут усе гуділо, мов на майданчику, де зводиться циркове шатро. Насторожувала тільки рання година. Коли вони проїздили повз станцію Неррепорт, Каспер поглянув на годинника. Він показував за чверть шосту.